

Laluk György: A pillanat játéka I-II.

Kostyál László

Túl a látható valóságon

**(Laluk György kiállítása
a Balatoni Múzeumban)**

Rendkívül pozitív dolognak tartom, hogy a Balatoni Múzeum kiállításával olyan időszakban is felvállalja a kortárs képzőművészet népszerűsítését, amikor a kulturális életnek ez a gazdasági válságra különösen is érzékeny szegmense sok tekintetben megroggyanni látszik. Több fórumon olvasható, galériásoktól személyesen is hallottam, hogy a kortárs művészet műkereskedelmi forgalma az elmúlt két évben a töredékére esett vissza. A művészek többsége rendkívüli értékesítési nehézségekkel küszködik. Éppen ezért nagy jelentőséggel bír minden olyan lehetőség, jelesül kiállítás, amely a kortárs művészet és a közönség, vagyis a potenciális vásárlók találkozási pontjául szolgálhat.

Ebben a helyzetben ugyanis nem csupán az a kérdés vetődik fel a korábbiaknál sokkal élesebben, hogy élelmiszert, ruhát, benzint vásároljunk, vagy pedig képet a falra, hanem a kortárs művészet iránti, sokszor kevésbé tájékozott, és legalább olyan kevésbé toleráns kritikák hangja is felerősödik. E néha bizony nem is teljesen alaptalanul vagdalkozó vélemények kereszttüzében pedig gyakran kikristályosodik a kortárs művészet lényegére és annak alakítóira vonatkozó, egyre kevésbé megválaszolható kérdés.

Hajdanvolt ifjúkoromban, a nyolcvanas évek fordulója táján (még egy másik társadalmi berendezkedés keretei között) úgy tanultuk, hogy a művészet legfőbb

funkciója a közönség erkölcsi és szellemi téren történő jobbá tétele, valamiféle katarzis, vagy ehhez közeli hatást eredményező esztétikai élmény révén. Ezzel áll szemben – mondták akkor megfellebbezhetetlenül – a „másik oldal” művészete, amely teljes mértékben áruvá vált, ennek kapcsán elidegenedett a közönségtől. Ma, három évtized és a közben lezajló paradigmaváltás után azt látjuk, hogy az előbbi hangok elhalkultak. Ha bemegyünk egy „lakókultúrás” galériába és körülnézünk, a falak tele vannak a giccs határait néha azon át-átbillenve közelítő naplementés tájképekkel, vadászjelenetekkel, csendéletekkel, akt- vagy állatkompozíciókkal. A kortárs galériákba lépve viszont olyan, gyakran nehezen, vagy alig interpretálható alkotások sorával találkozunk, amelyek sokszor csak a vájt szemű szakemberek és a dörzsölt műgyűjtők számára jelentenek fogyasztható élményt, míg a közönség túlnyomó része csak a társadalmi esemény-számba menő vernisszázsok alkalmával mímeli az irántuk való érdeklődést. A fenti problematikát másképpen fogalmazva az elmúlt időszakban teljesen képlékennyé vált, hogy a művészet iránti alapvető stiláris és tematikai kritériumokat a művész képzését és működését alapjaiban biztosító társadalomnak (vagyis az őt „képviselő” politikumnak), az alkotások nagy részét megrendelő, illetve megvásárló, gyakran képzetlen és a kvalitás iránt érzéketlen közönségnek, vagy a „termékét” pusztán státuszával is legitimizáló művésznek kell megszabnia. Laluk György nem csupán művész, de tanár is egyben, így e dilemmát rendszeresen tanítványai elé tárva kell – talán velük közösen – egyfajta megoldáshoz eljutnia, és meghatároznia a kortárs művészet kívánatos koordinátáit a fent vázolt háromszögben. A megoldás nem feltétlenül spekulatív alapú, verbálisan adekvát módon megfogalmazható recept, amely a mindennapok patikájában beváltható, és nem is a GPS-szel pontosan követhető helymeghatározás. Aképzőművészek többnyire nem a szavak és az elméletek emberei, a válaszokat inkább vizuális módon fogalmazzák meg, a megoldást pedig nekünk magunknak kell interpretálnunk.

Vegyük sorra Laluk György képeinek előttünk mutatkozó alapvető jellemzőit, amelyek révén a feltett kérdésre egyfajta válasz is kibontakozik. A technikai jellemzőkre kevés szót kell vesztegetnünk, a kiállított képek – néhány egyedi grafika kivételével – akvarellek, amelyek e szép és nehéz technika jellegzetes eszköztárát alaposan kihasználják. A technika jellemzésénél esetünkben fontosabb a kompozíciós jellegzetességek kiemelése. A képek mellé több helyen kitett rövid költői idézetek egyik kulcsszava az összhang, a harmónia. A művész kompozícióiban erre törekszik, azonban a harmónia nem jelent egyben statikus jeleget is. Ellenkezőleg. Egyszer centrifugális, a képmezőből kifelé irányuló mozgást asszociálunk, máskor diagonális lendületet, vagy különböző irányú áramlások ütközését, egyesülését, esetleg a formák pulzáló lüktetését. Olykor

a felületet érezzük hullámzóznak, máskor apró pontok vibrálnak, rajta. Teljes nyugalom egyetlen esetben sincs, az első pillanatban talán statikusnak tűnő kép is megmozdul az elmélyült szemlélő előtt.

Jellegzetes a képek színvilága. Visszatérő szín a kobaltkék és a tág spektrumú sárga, ezek számomra emóciókat közvetítenek, és a kiállított ciklus nagy részének hasonló érzelmi alapállásáról tanúskodnak. Laluk csak kifejezetten indokolt esetben használ égő színeket, koloritja általában finoman, mondhatni elegánsan visszafogott. Képei tónusokban gazdagok, előszeretettel használja ki a festékek vizes oldatának összefolyatásából adódó lehetőségeket, és az ennek révén kialakuló spontán színpásztákat és faktúrákat. Többnyire kerüli az éles szíkontrasztokat, bár olykor ezektől sem riad vissza. Különösen is igényes a felületek kialakításában, néhol aprólékos precizitással, máshol erőteljes gesztusokkal dolgozik.

Képei jellemzésénél az egyik legfontosabb kérdés a látott valósághoz való viszonya. Nos ez jóval bonyolultabb annál, hogy egyetlen szóval, akár egy félmondatral megválaszolható legyen. Olyan érzésünk van, mintha képein két réteg feszülne egymásnak, illetve vetülne egymásra, egy látvány alapú külső, és egy látványelemekkel le nem írható, emóciókat és nehezen körülírható belső folyamatokat kivetítő belső. Olykor az egyik, máskor a másik javára billen a mérleg, keveredésük újabb és újabb felfedezéseket eredményez. Bármelyikről is szólnunk azonban, meg kell állapítanunk, hogy a művész szinte valamennyi képe hangulatok és érzelmek vizualizálása, és a konkrét látványhoz akkor is kevés köze van, ha a táji elemek, természeti részletek jól felismerhetők. Témái közt hangsúlyos szerepet kapnak az évszakok és a meteorológiai jelenségek (szél, vihar, napsütés stb.), ami alátámasztja meglátásunkat. A konkrét motívumok feloldódnak az áramló, csordogáló, érdekes folthatást eredményezően összefolyó színekben, amelyek valamilyen titokzatos belső érzelmi rezonanciát keltenek az emberben. Az interpretációért meg kell küzdeni, de egyre újabb részletek tűnnek fel, akár izgalmas, önálló mikrokozmoszként (is) értelmezhető rész-felületek, akár egy tóparti részlet, hegyvonulat vagy egy-egy figura formájában.

Laluk képei fölöttébb muzikálisak. A szín-kavalkádok zenei hatást keltenek, amelyek a képtől továbblépve ott visszhangoznak az emberben. A művek által sugárzott dinamizmusból ered az asszociált muzsika ritmusa, belső lüktetése, olykor sodró lendülete, a színharmóniából pedig a dallam. Különös zene ez, de dallama annak ellenére is magával ragad, hogy lekottázni aligha volna lehetséges. A finom akkordok nem csupán az öt párhuzamos vonal segítségével önállóan látható formába, hanem színek, vonalak, és az olykor szinte már-már biomorf módon mozogni látszó formák és foltok révén is.

Az értelmezési síkok közül talán a legfontosabb mindamellett a spirituális. Laluk művészete fölött mindenkor ott lebeg valamiféle visszafogott transzcendencia. Egyszer a tavaszi erdő harsogóan zöld, vibráló lomb-faktúrájának közeiből áradó misztikus fény, máskor a zen tanításaira való finom utalások, vagy egyszerűen a látszólag üres tájban a természeti jelenségek révén érezhetően mégis jelen lévő titokzatos erők keltik fel bennünk ezt az érzést. A művész spiritualizmusának nincs konkrét, egyértelmű irányultsága, inkább a belső szférák és a látható valóságon túli szellemi erővonalak iránti érzékenység tükröződik belőle. A művész keresi ezek forrását, összetevőit és eredőit, megnyit számos asszociációs csatornát, a szentencia kimondását azonban a nézőre hagyja. Mindemellett egyértelműsíti, hogy a dolgok lényegét nem a látható, hanem a mögöttük rejtőző spirituális szférában látja, amelynek megközelítéséhez ő csak egy bizonyos pontig tud segítséget nyújtani, azon túl már kinek-kinek magának kell megtalálni a válaszokat. Számára a „mit?” kérdésnél fontosabb a „hogyan?”, vagyis a transzcendens lényeg megközelítésének módja, lehetőségei.

Talán ez az a pont, amelynek révén a kortárs művészet alakításának kapcsán feltett kérdésre a legteljesebben megtaláljuk Laluk választát. A kívánatos koordinátákat ama bizonyos három pólus között meghatározandó nem mérícskél, nem ad egyértelmű receptet, hanem utat mutat a meghatározáshoz. Nem halat ad az éhezőknek, hanem hálót. A lényegét nem abban látja, hogy kinek kell megszabni az irányt. Ellenkezőleg. Megfordítja a kérdésfeltevést, és azt vallja, hogy a művészet külső jegyei helyett elsődlegesen arra kell fordítani figyelmünket, hogy milyen mértékben segít minket saját belső világunk és a világot mozgató, különösen a láthatón túli erők megértésében. A hangsúlyt a funkcióra helyezi, és e tekintetben nagyon világosan foglal állást. E megoldással könnyen szimpatizálhatunk, ugyanakkor őszinteségre és elmélyülésre van szükség hozzá, amiben a művész a tárlatlátogatás során mindvégig partnerünk marad.

(A Balatoni Múzeumban 2010. június 27-én elhangzott megnyitó beszéd szerkesztett változata.)

Laluk György:
Tavaszi erdő